

VALSTYBINĖS KAINŲ IR ENERGETIKOS KONTROLĖS KOMISIJOS
N U T A R I M A S

**DĖL REIKALAVIMŲ GAMTINIŲ DUJŲ SKIRSTYMO SISTEMOS
BALANSAVIMO TAISYKLĖMS PATVIRTINIMO**

2013 m. birželio 17 d. Nr. O3-236
Vilnius

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (toliau – Komisija), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo (Žin., 2000, Nr. [89-2743](#); 2011, Nr. [87-4186](#)) 34 straipsnio 5 dalimi bei atsižvelgdama į Komisijos Dujų ir elektros departamento Dujų skyriaus 2013 m. birželio 6 d. pažymą Nr. O5-201 „Dėl reikalavimų gamtinių dujų skirstymo sistemos balansavimo taisyklėms patvirtinimo“, n u t a r i a:

Patvirtinti Reikalavimus gamtinių dujų skirstymo sistemos balansavimo taisyklėms (pridedama).

KOMISIJOS PIRMININKĖ

DIANA KORSAKAITĖ

PATVIRTINTA

Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės
komisijos 2013 m. birželio 17 d. nutarimu
Nr. O3-236

**REIKALAVIMAI GAMTINIŲ DUJŲ SKIRSTYMO SISTEMOS BALANSAVIMO
TAISYKLĖMS**

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Reikalavimai gamtinių dujų skirstymo sistemos balansavimo taisyklėms (toliau – Reikalavimai) nustato pagrindinius gamtinių dujų skirstymo sistemos balansavimo taisyklių (toliau – Taisyklės) rengimo principus ir gaires.

2. Šiais Reikalavimais siekiama užtikrinti, kad asmenys, besinaudojantys gamtinių dujų skirstymo sistema, nebūtų diskriminuojami ir turėtų lygias galimybes sąžiningomis, objektyviomis ir skaidriomis sąlygomis vykdyti gamtinių dujų srautų balansavimą.

3. Reikalavimai parengti vadovaujantis Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymu (Žin., 2000, Nr. [89-2743](#); 2011, Nr. [87-4186](#)) (toliau – Įstatymas).

4. Reikalavimai taikomi skirstymo sistemos operatoriaus (toliau – SSO) rengiamoms Taisyklėms, kuriomis remiantis bus vykdomas gamtinių dujų balansavimas pagal sutartis, nustatančias balansavimo sąlygas gamtinių dujų rinkos dalyviams, kurie naudojami skirstymo sistema ir (ar) dalyvauja skirstymo sistemos balansavime (toliau – rinkos dalyviai, dalyvaujantys skirstymo sistemos balansavime). SSO sprendžia dėl būtinybės rengti balansavimo taisykles, įvertinęs atskiros skirstymo sistemos balansavimo poreikį.

5. Reikalavimuose vartojamos šios sąvokos:

Balansavimo dujos – gamtinės dujos, skirtos rinkos dalyvių, dalyvaujančių skirstymo sistemos balansavime, disbalansui, susidariusiam per balansavimo laikotarpį, panaikinti.

Balansavimo laikotarpis – laikotarpis, kurio metu kiekvienas rinkos dalyvis, dalyvaujantis skirstymo sistemos balansavime, privalo subalansuoti gamtinių dujų kiekį, išimtą iš balansavimo zonos, ir gamtinių dujų kiekį, patiektą į balansavimo zoną, pagal su SSO sudarytą sutartį.

Balansavimo paslaugos – papildomos paslaugos, kurias SSO gali pirkti iš perdavimo ar kitų skirstymo sistemų operatorių, taip pat pasiūlyti laikymo vamzdyne paslaugą (jei tokia paslauga teikiama), siekdamas išlaikyti saugų skirstymo sistemos veikimą užtikrinančius parametrus. Balansavimo paslaugos neapima prekybos balansavimo dujomis.

Balansavimo paskyra – SSO interneto svetainėje sukurta paskyra, kurioje rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime, skelbiama informacija apie jų disbalanso būklę bei kita su skirstymo sistemos balansavimu susijusi informacija, kurią SSO privalo teikti teisės aktų nustatyta tvarka.

Balansavimo priemonės – perdavimo, skirstymo, saugojimo, rinkos operatorių, gamtinių dujų tiekimo įmonių teikiamos paslaugos, įskaitant gamtinių dujų laikymo vamzdyne paslaugą, kuriomis kartu ar atskirai pasinaudojęs rinkos dalyvis, dalyvaujantis skirstymo sistemos balansavime, gali išlyginti skirtumą tarp patiekto ir išimto dujų kiekio balansavimo zonoje.

Balansavimo režimas – taisyklės ir reikalavimai, taikomi rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime, ir SSO sistemos balansavimui, apimančios prekybą balansavimo dujomis, balansavimo paslaugų teikimą ir disbalanso užmokesčio taikymą.

Skirstymo sistemos balansavimo zona – įėjimo–išėjimo skirstymo sistema, kurios įėjimas yra prijungimo prie perdavimo arba kitos skirstymo sistemos taškas, o išėjimas–prijungimo prie vartotojų ar kitų skirstymo sistemų taškai.

Disbalansas – situacija, kai konkretaus rinkos dalyvio, dalyvaujančio skirstymo sistemos balansavime, patiektas į balansavimo zoną gamtinių dujų kiekis skiriasi nuo šio rinkos dalyvio, dalyvaujančio skirstymo sistemos balansavime, išimto gamtinių dujų kiekio iš balansavimo zonos, arba situacija, kai patiektas suminis gamtinių dujų kiekis į balansavimo zoną skiriasi nuo išimto suminio gamtinių dujų kiekio balansavimo zonoje per balansavimo laikotarpį.

Disbalanso užmokestis – užmokestis, kurį SSO taiko rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime, arba kurį SSO sumoka rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime, per balansavimo periodą, siekiant panaikinti disbalansą pagal Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (toliau – Komisija) nustatytas gamtinių dujų balansavimo paslaugų kainas.

Dujų laikymas vamzdyne – gamtinių dujų laikymas, suslegiant jas skirstymo sistemoje, išskyrus gamtinių dujų skirstymo įrenginius, skirtus vykdyti saugią ir patikimą skirstymo sistemos veiklą.

Prekyba balansavimo dujomis – prekyba gamtinėmis dujomis, siekiant išlyginti atsiradusį rinkos dalyvių, dalyvaujančių skirstymo sistemos balansavime, disbalansą, tačiau neapimanti SSO teikiamų balansavimo paslaugų rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime.

Ribinė pardavimo kaina – mažesnė balansavimo dujų kaina per balansavimo laikotarpį tarp mažiausios dujų kainos, už kurią SSO per balansavimo laikotarpį nupirko ir (ar) pardavė gamtines dujas pagal dvišalę pirkimo–pardavimo sutartį ir (ar) biržoje, ir vidutinės biržoje suprekiatų gamtinių dujų kainos per balansavimo laikotarpį, kurią skelbia rinkos SSO.

Ribinė pirkimo kaina – didesnė balansavimo dujų kaina per balansavimo laikotarpį tarp didžiausios dujų kainos, už kurią SSO per balansavimo laikotarpį nupirko ir (ar) pardavė gamtines dujas pagal dvišalę pirkimo–pardavimo sutartį ir (ar) biržoje ir vidutinės biržoje suprekiatų gamtinių dujų kainos per balansavimo laikotarpį, kurią skelbia rinkos SSO.

6. Kitos Reikalavimuose vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Įstatyme.

II. GAMTINIŲ DUJŲ SKIRSTYMO SISTEMOS BALANSAVIMO TAISYKLIŲ BENDRIEJI REIKALAVIMAI

7. Taisyklės parengia SSO, vadovaudamasis šiuose Reikalavimuose nustatytais bendraisiais principais ir sąlygomis.

8. SSO, rengdamas ir taikydamas Taisyklės, privalo vadovautis šiais principais:

8.1. rinkos dalyvių, dalyvaujančių skirstymo sistemos balansavime, nediskriminavimo;

8.2. rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime, siūlomų balansavimo paslaugų proporcingumo;

8.3. skaidrumo ir viešumo;

8.4. rinkos dalyvių, dalyvaujančių skirstymo sistemos balansavime, skatinimo ir įgalinimo subalansuoti gamtinių dujų srautus per balansavimo laikotarpį, nesudarant kliūčių rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime, pasinaudojus balansavimo priemonėmis siekti gamtinių dujų srautų balanso, įskaitant prekybą gamtinių dujų didmeninėje rinkoje;

8.5. sąnaudų pagrįstumo – mažiausios finansinės naštos rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime, taikymo.

9. SSO, siekdamas užtikrinti patikimą bei saugią skirstymo sistemos veiklą, rengdamas Taisyklės privalo vadovautis Reikalavimų 8 punkto principais ir apibrėžti bent šias pagrindines sritis:

9.1. pagrindines nuostatas, apimančias Taisyklių tikslą, pagrindines Taisyklėse naudojamas sąvokas, Taisyklių taikymo sritį bei subjektus, kuriems taikytinos Taisyklės;

9.2. rinkos dalyvių, dalyvaujančių skirstymo sistemos balansavime, ir SSO teises bei pareigas, vykdant balansavimą;

9.3. prekybos balansavimo dujomis ir balansavimo paslaugų užsakymo tvarką ir sąlygas;

9.4. balansavimo laikotarpio trukmę;

9.5. disbalanso užmokesčių apskaičiavimo tvarką ir užmokesčių taikymo sąlygas;

9.6. SSO skelbiamos informacijos rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime, tvarką;

9.7. SSO bendradarbiavimo su perdavimo sistemos operatoriumi gaires;

9.8. rinkos dalyvių, dalyvaujančių skirstymo sistemos balansavime, bei SSO atsakomybę dėl Taisyklių reikalavimų nesilaikymo;

9.9. kitas sritis, įgalinančias tinkamai balansuoti skirstymo sistemą, laikantis Reikalavimų 8 punkte nurodytų principų.

10. Tam, kad būtų užtikrinta patikima bei saugi skirstymo sistemos veikla, SSO Taisyklėse turi nustatyti skirstymo sistemos balansavimo režimą, remdamasis šiuose Reikalavimuose nustatytais skirstymo sistemos balansavimo principais ir reikalavimais.

III. SPECIALIEJI REIKALAVIMAI GAMTINIŲ DUJŲ BALANSAVIMO TAISYKLĖSE REGLAMENTUOJAMOMS SRITIMS

11. Rinkos dalyvių, dalyvaujančių skirstymo sistemos balansavime, ir SSO teisių bei pareigų vykdant balansavimą sričiai, nurodytai Reikalavimų 9.2 punkte, Taisyklėse nustatomi šie specialieji reikalavimai:

11.1. Taisyklės turi skatinti rinkos dalyvius, dalyvaujančius skirstymo sistemos balansavime, subalansuoti į balansavimo zoną patiektą ir iš balansavimo zonos išimtą gamtinių dujų kiekį per nustatytą balansavimo laikotarpį;

11.2. Taisyklės turi nustatyti rinkos dalyvių, dalyvaujančių skirstymo sistemos balansavime, atsakomybę dėl gamtinių dujų srautų disbalanso;

11.3. Taisyklės turi nustatyti, kad pirminė atsakomybė už į balansavimo zoną patiekto ir iš balansavimo zonos išimto gamtinių dujų kiekio subalansavimą tenka rinkos dalyviui,

dalyvaujančiam skirstymo sistemos balansavime;

11.4. SSO draudžiama riboti ar kitaip daryti neigiamą įtaką:

11.4.1. rinkos dalyvių, dalyvaujančių skirstymo sistemos balansavime, galimybėms pasinaudoti gamtinių dujų laikymo vamzdyne paslauga (jei tokia paslauga teikiama);

11.4.2. tiek ilgalaikiai, tiek trumpalaikiai gamtinių dujų didmeninei prekybai rinkoje.

12. Prekybos balansavimo dujomis ir balansavimo paslaugų užsakymo tvarkos bei sąlygų sričiai, nurodytai Reikalavimų 9.3 punkte, Taisyklėse nustatomi šie specialieji reikalavimai:

12.1. Taisyklėse turi būti nustatytas prekybos balansavimo dujomis mechanizmas, nurodant, jog vykdant gamtinių dujų sistemos balansavimą SSO, atsižvelgdamas į skirstymo sistemos technines charakteristikas ir vadovaudamasis Reikalavimų 8 ir 15.3 punktais, perka / parduoda balansavimo dujas rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime;

12.2. Taisyklės turi numatyti mechanizmą, kuriuo būtų nustatyta, kad SSO vykdo balansavimo dujų prekybą ir įsigyja balansavimo paslaugas tokiu būdu, kuris leistų užtikrinti mažiausius visuminius dujų sistemos balansavimo kaštus. Taisyklės turi nustatyti, kad, vykdant balansavimo dujų prekybą, turi būti teikiami ir vertinami mažiausios kainos pasiūlymai parduoti kartu su didžiausios kainos pasiūlymais pirkti, t. y. balansavimo dujų prekyba turi vykti artimomis rinkos sąlygomis.

13. Balansavimo laikotarpio trukmės nustatymo sričiai, nurodytai Reikalavimų 9.4 punkte, Taisyklėse nustatomi šie specialieji reikalavimai:

13.1. Taisyklės turi nustatyti balansavimo laikotarpio trukmę atitinkamai balansavimo zonai, kuriai pasibaigus susidaręs disbalansas yra apmokestinamas balansavimo užmokesčiu;

13.2. Taisyklės turi nustatyti tvarką, pagal kurią SSO taikys priemones, pagal kurias skirstymo sistema būtų subalansuota, įskaitant specialaus dujų vartojimo režimo nustatymą rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime, nepasibaigus balansavimo laikotarpiui, esant nutrūkstamam dujų tiekimui ar iškilus grėsmei tinkamam skirstymo sistemos funkcionavimui dėl kitų priežasčių. Taisyklės turi nustatyti atvejus, kuriais taikomos tokios išimtinės priemonės.

14. Disbalanso užmokesčių apskaičiavimo tvarkos ir užmokesčių taikymo sąlygų sričiai, nurodytai Reikalavimų 9.5 punkte, Taisyklėse taikomi šie specialieji reikalavimai:

14.1. Disbalanso užmokestis turi būti nurodytas kaip savarankiškas užmokestis, nesusijęs su apmokėjimu už SSO suteiktas skirstymo ar kitas paslaugas;

14.2. Taisyklės turi nustatyti disbalanso užmokesčio taikymo tvarką, kuri užtikrintų mažiausią naštą rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime. Disbalanso užmokesčiams skaičiuoti taikoma Komisijos patvirtinta Balansavimo kainų nustatymo metodika bei pagal ją suskaičiuotos balansavimo paslaugų kainos;

14.3. Reikalavimų 14.2 nurodyta tvarka turi numatyti, jog užmokesčiai už disbalansą taikomi tik tiems skirstymo sistemos balansavime dalyvaujantiems rinkos dalyviams, kurie balanso laikotarpio pabaigoje turi dujų srautų disbalansą, nustatomą, įvertinus bendrą skirstymo sistemos disbalansą per balansavimo laikotarpį;

14.4. Taisyklės turi nustatyti, kad pagal rinkos dalyvio, dalyvaujančio skirstymo sistemos balansavime, prašymą SSO suteiktų balansavimo paslaugų kaštai neįvertinami apskaičiuojant disbalanso užmokestį. Tokiu atveju SSO suteiktų balansavimo paslaugų kaštus turi padengti konkretus rinkos dalyvis, dalyvaujantis skirstymo sistemos balansavime;

14.5. Taisyklės turi nustatyti, kad rinkos dalyviui, dalyvaujančiam skirstymo sistemos balansavime, pritaikius disbalanso užmokestį, šio naudotojo disbalansas yra panaikinamas;

14.6. Taisyklės turi nustatyti, kad rinkos dalyviai, dalyvaujantys skirstymo sistemos balansavime, tam, kad padengtų susidariusį disbalansą, iš SSO nuperka balansavimo dujas arba jas parduoda, taikydami atitinkamai ribines pirkimo arba pardavimo kainas;

14.7. Taisyklės gali nustatyti disbalanso tolerancijos ribas, kurių neviršijus rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime, nebūtų taikomas užmokestis už

disbalansą, išskyrus užmokestį už balansavimo dujas. Šios tolerancijos ribos turi būti nustatytos nediskriminaciniu principu, ypač smulkių rinkos dalyvių, dalyvaujančių skirstymo sistemos balansavime, atžvilgiu, ir aiškiai nurodytos Taisyklėse.

15. SSO skelbiamos informacijos rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime, sričiai, nurodytai Reikalavimų 9.6 punkte, Taisyklėse taikomi šie specialieji reikalavimai:

15.1. Taisyklės turi nustatyti, kad SSO per balansavimo laikotarpį nustatytais intervalais aiškiai ir laiku pateiktą informaciją apie rinkos dalyvio, dalyvaujančio skirstymo sistemos balansavime, bendrą numatomą patiekti į ir išimti iš balansavimo zonos gamtinių dujų kiekį per balansavimo laikotarpį;

15.2. Taisyklės turi nustatyti, kad Reikalavimų 15.1 punkte nurodyta informacija būtų atnaujinama ne rečiau kaip du kartus per dieną bei skelbiama taip, kad rinkos dalyviai, dalyvaujantys skirstymo sistemos balansavime, galėtų imtis reikiamų priemonių laiku ir tinkamai panaikinti galimą disbalansą;

15.3. Taisyklės turi nustatyti tvarką, kaip rinkos dalyviai, dalyvaujantys skirstymo sistemos balansavime, bus informuojami apie SSO veiksmus perkant ir parduodant balansavimo dujas iš rinkos dalyvių, dalyvaujančių skirstymo sistemos balansavime, ar kitų operatorių;

15.4. Taisyklės turi nustatyti tvarką, kuria vadovaudamasis SSO reguliariai ir išsamiai teiks informaciją rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime, dėl susidariusio disbalanso užmokesčio apskaičiavimo;

15.5. Taisyklėse turi būti nustatyta, kad SSO skelbia balansavimo dujų kainas atitinkamam balansavimo laikotarpiui bei mokesčių už disbalansą dydžius;

15.6. Taisyklėse turi būti įtvirtinta nuostata, kad SSO viešai skelbia standartines sutartis, kuriose nustatomos balansavimo sąlygos bei šių sutarčių skelbimo tvarka;

15.7. Informaciją, nurodytą Reikalavimų 15.1 ir 15.2 punktuose, SSO rinkos dalyviams, dalyvaujantiems skirstymo sistemos balansavime, privalo pateikti nemokamai.

16. Operatorių bendradarbiavimo gairių sričiai, nurodytai Reikalavimų 9.7 punkte, Taisyklės turi numatyti įpareigojimus SSO bendradarbiauti su perdavimo sistemos operatoriumi koordinuojant balansavimo režimus.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

17. SSO privalo Taisyklės paskelbti viešai savo interneto tinklalapyje.

18. SSO, raštu gavęs paklausimą iš subjektų, kurie naudojami ar ketina naudotis sistema Taisyklių reglamentuojamoje srityje, privalo per protingą terminą, tačiau ne ilgesnį nei 30 kalendorinių dienų, atsakyti raštu paklausėjui ir nuasmenintą paklausimą bei išaiškinimą viešai paskelbti interneto svetainėje.

19. Už nustatytą Reikalavimų nesilaikymą SSO atsako teisės aktų nustatyta tvarka.

20. Ginčai dėl šių Reikalavimų laikymosi nagrinėjami įstatymų nustatyta tvarka.
